

રોજાના પ્રકારો

(૧) ફરજ રોજા : રમજાનુલ મુખ્યારકના રોજા દરેક સમજદાર-પુખ્ત મુસલમાન પુરુષ-સ્ત્રી પર ફરજ છે.

કફફારના રોજા : જો વ્યક્તિ કોઈ ભૂલ કે ગુનો કરી બેસે, તો તેના બદલામાં કફફારા (પ્રાયશ્ચિત)નો રોજો રાખવામાં આવે છે, જેનું નિર્ધારણ કુર્અન અને સુન્નતમાં કરી દેવામાં આવ્યું છે. હવે તેમાં કોઈ વધારો-ઘટાડો કરી શકતો નથી.

નજર (માનતા) માનેલા રોજા : આને પૂરા કરવા જરૂરી છે.

(૨) હરામ રોજા :

સ્ત્રી જો પોતાના પતિની અનુમતિ વગર કે તેની મરજી વિરુદ્ધ નફલી રોજા રાખે છે, તો તે હરામ છે. કેટલાક આલિમો આને મકરૂહ (અનીચ્છનીય) કહે છે. હા, સ્ત્રી જો એ જાણતી હોય કે તેનો પતિ આ કાર્યથી રાજી છે અથવા એવા સંજોગો હોય કે પતિ-પત્નીની સંબંધો સ્થાપિત જ ન થઈ શકતા હોય, જેમ કે પતિ હાજર જ નથી, અથવા હજ કે ઉમરા કરવા ગયો છે, અથવા એંતિકાફમાં છે, તો આવી સ્થિતિમાં સ્ત્રી નફલી રોજા પતિની અનુમતિ વગર પણ રાખી શકે છે.

ઈદુલ-ફિલ અને ઈદુઝ-જુહા, ઉપરાંત ઐયામે-તશ્રીકના દિવસે રોજા રાખવા હરામ છે. ઐયામે-તશ્રીકમાં એ હાજી રોજા રાખી શકે છે, જે કુરબાનીનું જાનવર ન લઈ ગયો હોય. (અર્થાત્તુ કુરબાની ન કરી શકતો હોય). કેટલાક કુકહા કહે છે કે ઐયામે તશ્રીકના રોજા મકરૂહ છે, હરામ નથી.

માસિક-ધર્મવાળી અને નિફાસ (પ્રસૂતિ-જન્ય અશુદ્ધિ)વાળી સ્ત્રીઓએ રોજા રાખવા હરામ છે. જો તેણે રમજાન કે કફફારા કે નજર માનેલો રોજો રાખી લીધો, તો તેણે ફરીથી રોજો રાખવો પડશે.

એ વ્યક્તિનું રોજો રાખવું હરામ છે, જેને આશંકા હોય કે જો રોજો રાખી લીધો તો જીવનું જોખમ થઈ જશે અને તે મરી જશે.

(૩) મકરૂહ રોજા :

અવિરત રોજા રાખવા.

માત્ર જુમ્માના દિવસે રોજો રાખવો.

માત્ર શનિવારે રોજો રાખવો.

શંકા હોય (અર્થાત્તુ 30 શાબાનનો, જે દિવસે રમજાનના ચંદ્ર અંગે સંદેહ હોય) એ દિવસનો રોજો.

એવો વ્યક્તિ, જેના ફરજ રોજા બાકી હોય અને તે નફલી રોજા રાખે, તો આ નફલી રોજા મકરૂહ હશે.
તેણે પહેલા ફરજ અદા કરી દેવું જોઈએ, પછી નફલી રોજા રાખે.
ઈફતાર કર્યા વગર બજબે દિવસ સળંગ રોજા રાખે.

(૪) નફલી રોજા :

આ એ રોજા છે, જેને મુસલમાન પોતાના રબને ખુશ કરવા અને વધારેમાં વધારે સવાબ પ્રાપ્ત કરવા અને જગતના હકકાર બનવા માટે રાખે છે. મુસ્તહબ એ છે કે આ રોજા એ દિવસોમાં રાખવામાં આવે,
જેમાં રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ રાખવાનું પ્રોત્સાહન આપ્યું છે, જેમ કે –

- દર અઠવાડિયે સોમવાર અને જુમેરાતના દિવસે.
- ચંદ્ર મહિનાની ૧૩, ૧૪ અને ૧૫ તારીખોમાં. હજરત ઈબ્ને તહાન પોતાના પિતાથી રિવાયત
કરે છે કે તેમણે કહ્યું કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ અમને લોકોને ‘ઔયામે બૈજ’ના રોજાનો આદેશ કરતા
હતા. (અભૂ દાઉદ, નસાઈ, ઈબ્ને માજા)
- શવ્વાલના છ રોજા : રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«مَنْ صَامَ رَمَضَانَ، ثُمَّ أَتَبْعَهُ بِسِتٌّ مِنْ شَوَّالٍ، فَكَانَمَا صَامَ الدَّهْرَ»

અર્થાત्, જેણે રમજાનના રોજા પછી શવ્વાલના છ રોજા રાખ્યા તો જાણે તેણે હંમેશા રોજા રાખ્યા.
(મુસ્લિમ) આ છ રોજા સળંગ પણ રાખી શકાય છે અને છોડી-છોડીને પણ. જો કે ઈદુલ-ફિલ
પછી સળંગ રાખવા શ્રેષ્ઠ છે.

- મુહર્રમની નવમી અને દસમી તારીખના રોજા :

«سُئِلَ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ عَاشُورَاءِ؟ فَقَالَ: يُكَفِّرُ السَّنَةُ الْمَاضِيَّةُ»

રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને આશૂરાના રોજા વિશે પૂછવામાં આવ્યું તો આપ ﷺ એ ફરમાવ્યું કે આ વીતી
ગયેલા વર્ષનો કફફારો બની જાય છે. (મુસ્લિમ)

- અરફાના દિવસનો રોજો :

«سُئِلَ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ؟ فَقَالَ: يُكَفِّرُ السَّنَةُ الْمَاضِيَّةُ وَالْأَبْاقِيَّةُ»

રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને અરફાના દિવસના રોજા વિશે જ્યારે પૂછવામાં આવ્યું તો આપ ﷺ એ
ફરમાવ્યું કે એક વર્ષ પહેલા અને એક વર્ષ પછી માટે કફફારો છે. (મુસ્લિમ)

- જીલહજજના નવ રોજા : (જેઓ હજજમાં નથી ગયા તેમના માટે અરફાનો દિવસ પણ આમાં સામેલ છે.)
  - હુરમતના મહિનાઓ (મુહર્રમ, રજબ, જીલહજજ, જીલકઅદ)માં પુષ્ય રોજા રાખવા.
- ★ એક દિવસ રોજો રાખવો અને એક દિવસ ન રાખવો :

રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«أَفْضَلُ الصِّيَامِ عِنْدَ اللَّهِ، صَوْمَ دَأْوَدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، كَانَ يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا»

અર્થાત્, અલ્લાહના નજીક શ્રેષ્ઠ રોજો હજરત દાઉદ ﷺ નો રોજો છે. આપ એક દિવસ રોજો રાખતા હતા અને એક દિવસ રોજો નહોતા રાખતા. (મુસ્લિમ)

નફલી રોજા પ્રતિબંધિત દિવસો સિવાય વર્ષભરમાં ક્યારેક-ક્યારેક રાખી શકાય છે. જો કોઈ વ્યક્તિ નફલી રોજો તોડી નાખે અને તેની કઝ પણ ન કરે, તો કોઈ વાંધો નથી. હજરત અબૂ દરદા ﷺ નો પ્રસંગ છે કે તેમણે રોજો રાખ્યો હતો. હજરત સલમાન ફારસી ﷺ તેમની પાસે આવ્યા. હજરત અબૂ દરદા ﷺ એ તેમના સામે ખાવાનું મૂક્યું અને કહ્યું કે તમે ખાઓ, મેં રોજો રાખ્યો છે. હજરત સલમાન ફારસી ﷺ એ કહ્યું કે જ્યાં સુધી તમે નહીં ખાઓ, હું પણ નહીં ખાઉં. તેથી તેમણે રોજો તોડીને ખાઈ લીધું. (બુખારી) નફલી રોજાના સંદર્ભમાં કેટલાક કુકહાનો મત છે કે જો રાખીને તોડી નાખ્યો, તો પાછળથી એક રોજો કર્યાના રૂપમાં રાખવાનો રહેશે.

—●—